

УДК 159.923

DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2023.2\(20\).9](https://doi.org/10.17721/upj.2023.2(20).9)

Юрчинська Г. К.,

кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри загальної психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Email: yurchinskaganna@knu.ua
ORCID: 0000-0001-8569-3309

Бахвалова А. В.,

доктор філософії у галузі психології,
асистент кафедри загальної психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Email: alina335@knu.ua
ORCID: 0000-0002-2828-2981

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Стаття присвячена пошуку особливостей психологічного здоров'я студентів-першокурсників залежно від дії таких зовнішніх (об'єктивних) чинників як широкомасштабна російська агресія проти України та форма організації освітнього процесу. У якості інструментарію дослідження використовувалася методика «Індивідуальна модель психологічного здоров'я» за авторством українського дослідника О. Козлова. На основі використання зазначеної методики аналізуються вектори і, відповідно, сфери реалізації психологічного здоров'я особистості. У дослідженні рандомно організовані дві вибірки досліджуваних студентів першого курсу: 2017 та 2022 року вступу до ЗВО. У результаті дослідження встановлено наступне. По-перше, в індивідуальній моделі психологічного здоров'я груп наявні відмінності лише за «сімейним вектором». По-друге, в обох групах студентів найпоширенішим типом психологічного здоров'я є змішаний тип, для якого характерна наявність ширшого діапазону засобів подолання складних життєвих ситуацій. По-третє, для студентів-першокурсників, чие навчання перебігало під час повномасштабної війни і у ході змішаної (дистанційної)

форми навчання, характерне зменшення кількості осіб з недиференційованим типом психологічного здоров'я і збільшення кількості осіб з чистим типом. По-четверте, незалежно від контексту (характер війни і форма навчання) найбільш розповсюдженим типом є інтелектуальний.

Виявлено найпоширеніші поєднання векторів психологічного здоров'я, якими для групи студентів першого курсу, що вступили до ЗВО під час антитерористичної операції та навчалися офлайн, були: творчий + інтелектуальний, стратегічний + творчий + інтелектуальний, стратегічний + інтелектуальний. Для групи першокурсників, які вступили до ЗВО в умовах повномасштабної війни росії проти України та навчалися онлайн (або) змішано, домінуючими були такі типи: творчий + інтелектуальний, стратегічний + творчий + інтелектуальний, просоціальний + інтелектуальний, стратегічний + про соціальний + творчий + інтелектуальний.

Ключові слова: психологічне здоров'я, адаптація, сімейний вектор, духовний вектор, стратегічний вектор, гуманістичний вектор, студентство, метод зрізів.

Вступ

Актуальність та постановка проблеми. Останні три роки були непротими для усього світу, але зокрема для України вони стали ще складнішими, адже у сьогоdnішньому контексті пандемія COVID-19 була відсунена на задній план ще більш трагічним соціально-політичним явищем – повномасштабною війною. Якщо раніше дослідження психологічного здоров'я та благополуччя були одними із найпопулярніших тем, то сьогодні вони становлять основну частину нових публікацій. Для ілюстрації цього твердження наведемо приклад із Google Scholar: на запит «психологічне здоров'я» із фільтром «з 2022 року» база видає 14 200 праць українською мовою. Тобто за майже півтора роки українськими вченими написано більше 10 000 праць з даної тематики.

Студентський вік є визначальним для остаточного формування особистості та визначення основних ціннісних пріоритетів у житті. Не останнє місце у цьому процесі займає адаптація до нового стилю життя та соціальної ролі, якщо ми говоримо про перший курс, про етап адаптації до професійного навчання в ЗВО. Н. Іщук та В. Лесовий зазначають, що даний етап переходу від статусу школяра до статусу студента ускладнюється рядом чинників, починаючи від соціально-економічної ситуації, яка неабияк впливає на вибір професії, закінчуючи власною необізнаністю школяра щодо особливостей майбутньої професії та розучою відмінністю навчального процесу у школі та ЗВО (Іщук & Лесовий, 2016). Автори підкреслюють необхідність психологічного супроводу та використання спеціальних методик, наприклад, тренінгів для прискорення адаптації першокурсників у ЗВО.

Питання полягає у тому, наскільки усі наявні соціально-політичні та епідеміологічні умови вплинули на психологічне здоров'я студентів та, як наслідок, на їхню адаптацію? Чи відрізняється модель психологічного здоров'я студентів сьогодення від структури психологічного здоров'я їхніх попередників? Відповідь на це питання можуть дати зрізи психологічного здоров'я та порівняння показників двох, рознесених у часі груп. Але перед цим зробимо припущення, що наявні соціальні, культурні, економічні та політичні умови – іншими словами контекст повномасштабної війни – суттєво негативно вплинули на показники психологічного здоров'я студентів.

Мета статті: через порівняння показників двох груп, рознесених у часі, встановити особливості моделі психологічного здоров'я студентської молоді у контексті повномасштабної війни.

Теоретичний аналіз

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом історичного розвитку суспільства здоров'я як цінність посідає одне із провідних місць у міждисциплінарному вивченні. У наукових працях здоров'я розглядається як конструкт, що включає духовний, психічний, соціальний і соматичний компоненти (Ананьев, 2006). Здоров'я є неодмінною умовою ефективної діяльності особистості як навчальної, так і професійної. Для нас важливим є поняття «психологічне здоров'я», введене І. Дубровіною (1991). Науковиця зазначає, що «психічне здоров'я» стосується окремих психічних процесів, механізмів, а психологічне характеризує особистість в цілому (Костюк, & Костюк, 2018, с. 46).

Психологічне здоров'я виражає динамічну рівновагу між людиною і середовищем, і, відповідно, соціально-психологічну і професійну адаптацію. Д. Костюк та В. Костюк пропонують різнити поняття «психічне здоров'я» та «психологічне здоров'я» при всьому тому, що вони взаємопов'язані, але кожне з них має своє змістове наповнення, критерії та механізми формування. Зазначені автори стверджують, що поняття «психологічне здоров'я» відноситься до особистості в цілому. Воно (поняття) перебуває в тісному взаємозв'язку з проявами людського духу, тоді як поняття «психічне здоров'я» є станом повноцінної психічної діяльності людини, що забезпечує здатність пристосовуватися до умов та впливів різних модальностей та характеру (Костюк, & Костюк, 2018). І. Галецька пропонує розглядати двохфакторну структуру психічного здоров'я: перший фактор – структурно-процесуальне психічне здоров'я; другий фактор – психологічне здоров'я. Перший стосується характеристик процесів і властивостей когнітивної та емоційно-вольової сфери, тоді як другий – це втілення соціального, емоційного та духовного благополуччя, оскільки є потенційною

передумовою забезпечення потреб активного способу життя, досягнення власних цілей, адекватної взаємодії в соціумі (Галецька, 2012, с. 53). Можна зазначити, що власне психологічне здоров'я є результатом соціалізації і чинником індивідуального розвитку та соціально-психологічної адаптації. Е. Носенко підкреслює, що традиційно в науковій літературі психічне здоров'я асоціюється з відсутністю ознак психопатології, а психологічне здоров'я трактується не тільки як відсутність психопатології, а й наявність ознак позитивного функціонування людини (Носенко, & Четверик-Бурчак, 2014, с. 90).

О. Козлов, конкретизуючи поняття «психологічне здоров'я», ще десять років тому звертав увагу на наявність, як мінімум, двох точок зору на цей феномен (Козлов, 2012). Першу з них автор назвав імпліцитною – це трактування психологічного здоров'я можна було б назвати класичним, адже воно бере корені у медицині та філософії: достатньо бути соціалізованим, емоційно врівноваженим, індивідуалістичним та здатним адекватно реагувати на зовнішні подразники, щоб називатися психологічно здоровим. Друга точка зору пов'язана із більшою деталізацією феномену психологічного здоров'я, що має місце в авторських теоріях. Зокрема, О. Козлов серед багатоманіття таких теорій виокремлює 8 векторів, які згодом обґрунтовує емпірично за допомогою методу кластерного аналізу, серед них: психологічно здорова людина як дитя, психологічно здорова людина як дорослий, психологічно здорова людина як та, що прагне стати собою, психологічно здорова людина як така, що віддає себе тощо (Козлов, 2015).

І. Власенко, В. Фурман, О. Рева, І. Канюка зазначають, що проблема психологічного здоров'я студентської молоді є стратегічною для сучасного українського суспільства, а тому є нагальна потреба у вивченні та розробці заходів його оптимізації. Вказані автори розкривають чотирикомпонентну структуру психологічного здоров'я, яка включає такі складові як когнітивний, емоційний, поведінковий, ціннісно-мотиваційний, а також окреслюють «проблемні зони» психологічного здоров'я сучасних студентів (Власенко, Фурман, Рева, & Каюка, 2022, с. 21).

А. Шамне, А. Комісаренко на основі огляду праць з тематики психології здоров'я зазначають наступне: для психологічного здоров'я одного здорового способу життя сьогодні недостатньо. Здоровий спосіб життя як ефективний засіб збереження та зміцнення здоров'я має перейти на якісно новий рівень – на рівень культури психологічного здоров'я; формування у студентів психологічної культури здоров'я є важливим чинником їхнього гармонійного розвитку. Підготовка до професійної діяльності неможлива без турботи про психологічне здоров'я студентів (Шамне, & Комісаренко, 2017, с. 295).

А. Кічук підкреслює як важливість розробки теорії психологічного здоров'я саме для студентського віку, так і вразливість даної вікової гру-

пи, зважаючи на її особливості (Кічук, 2019). Тобто виокремлення саме цієї групи не є випадковим, адже студенти-першокурсники не лише стикаються із проблемою адаптації до нового стилю життя та навчального закладу, але і перебувають у процесі формування власної Его-ідентичності та кристалізації системи ціннісних орієнтирів.

Дослідження, проведене із китайськими студентами, показало, що найвищий рівень стресу, тривожності та депресії мають саме першо- і другоккурсники порівняно з іншими курсами (Liu, Ping, & Gao, 2019). Очевидно, що не останню роль у цьому відіграє процес адаптації до ЗВО, хоча автори також підкреслюють інші вікові особливості: юнацький вік є періодом дебюту психічних захворювань, тому треба уважно ставитися до проблем та кризових ситуацій у цей непростий період, щоб не ускладнити ситуацію, а навпаки, загальмувати можливі несприятливі зміни у психічному та психологічному здоров'ї студентів.

У контексті здобуття вищої освіти психологічне здоров'я відіграє особливу роль, адже визначає успішність навчальної діяльності студентів, сприяє їхньому саморозвитку та безконфліктному спілкуванню (Пляка, 2011).

До того ж, питання збереження психологічного здоров'я та благополуччя студентів продиктоване не лише необхідністю здійснення психогієни та психопрофілактики, але і має суто практичний аспект: успішність навчання студентів напряду пов'язана із їхнім психологічним здоров'ям (Омелянська, 2018).

Зокрема, наявні також дослідження психологічного здоров'я студентів у часи пандемії. Т. Перепелюк та Н. Гриньова відзначають ряд змін, як позитивних, так і негативних, у структурі психологічного здоров'я (Перепелюк, & Гриньова, 2021). Ці зміни пов'язані з усіма її складовими, починаючи з когнітивного і закінчуючи діяльнісно-поведінковим компонентом. З одного боку, зросла оцінка власного потенціалу, з іншого – з'явився ряд негативних станів, зросла тривожність, напруженість. Інші автори відзначають переважно негативний вплив ситуації пандемії на психологічне здоров'я та благополуччя студентів (Виноградова, & Шкуренко, 2021; Kurapov, Loshenko, & Bakhvalova, 2022). Враховуючи ці дані, цілком логічно припустити, що умови повномасштабної війни матимуть такий самий, якщо не гірший, вплив на психологічне здоров'я. Зокрема, вже опубліковано дослідження (Kovalenko, & Yatsenko, 2022), в якому на час повномасштабного вторгнення виявлено низький рівень психологічного благополуччя у підлітків та середній – у молоді.

Зарубіжні дослідження також підтверджують погіршення психологічного благополуччя та здоров'я йорданських студентів під час пандемії: 54,7% абсолютно погодилися з тим, що довге дистанційне навчання ви-

кликає у них нудьгу, знервованість і напругу, 69% – відзначили, що через неможливість купити необхідне обладнання деякі студенти відчуватимуть сором і фрустрацію, 47,2% – не рекомендували б продовжувати дистанційне навчання, оскільки воно є соціально і психологічно несприятливим, а 58,8% – оцінили контекст пандемії як такий, що викликає стрес, фрустрацію та депресію (Haider, & Al-Salman, 2020).

Власне питаннями «психологічного здоров'я» повинні опікуватися практичні психологи, надаючи психологічну допомогу та індивідуальне психологічне консультування. В. Панок та В. Острова, аналізуючи соціальну ситуацію розвитку студентства, вікові особливості та специфіку спілкування, виокремлюють ряд типових психологічних проблем: адаптації, професійного становлення, міжособистісного спілкування, сімейні проблеми (Панок, & Острова, 2010, с. 5).

Л. Карамушка із співавторами, досліджуючи особливості психічного здоров'я персоналу освітніх організацій, вказують на наявний дисонанс, а саме: з одного боку, вихователі, вчителі, викладачі та інший персонал є вразливою категорією щодо впливу війни на психічне здоров'я, тоді як з іншого боку, водночас на педагогах лежить відповідальність за збереження психічного здоров'я молоді. Науковці дійшли висновку, що в умовах війни проблема психічного здоров'я є значущою соціальною і особистісною, для вирішення якої потрібні розробки спеціальних психологічних технологій (Карамушка, Креденцер, & Терещенко та ін., 2022).

Для дослідження психологічного здоров'я існує ціла низка психодіагностичних інструментів: від вивчення власне самого феномену і його структури до його зв'язків із характеристиками мезо- та макрорівнів (Шевченко, 2017). Власне, зв'язок психологічного здоров'я із особливостями організації (ЗВО) для нас є мало актуальним, оскільки мова йде про студентів, які тільки вступили до університету і ще не пройшли повністю етап адаптації; а зв'язок із макрорівнем – особистісними, професійними та іншими характеристиками – видається нам надто конкретизованим. Адже для того, щоб досліджувати зв'язок психологічного здоров'я із стресостійкістю треба мати, як мінімум, специфічне пояснення, чому з усього багатоманіття рис саме стресостійкість є ключовою для психологічного здоров'я.

Якщо ж говорити про методики вивчення власне самого феномену психологічного здоров'я, то, наприклад, тест «Індекс ставлення до здоров'я» (С. Дерябо) показує не стільки стан психологічного здоров'я, скільки стурбованість досліджуваного відносно цього питання, що видається не цілком прийнятним для задач даного дослідження. Натомість «Експрес-діагностика рівня психоемоційної напруги» (О. Копіна, К. Суслов, Е. Заїкін) містить низку досить конкретних показників (самооцінка здоров'я, пси-

хосоціальний стрес, задоволеність життям та умовами тощо), які однак не цілком вичерпують розуміння психологічного здоров'я, наведеного вище.

Як результат, саме методика О. Козлова «Індивідуальна модель психологічного здоров'я» не тільки дозволяє розглянути структуру психологічного здоров'я, але і має практичне спрямування, демонструючи реалізацію психологічного благополуччя через конкретні сфери життя особистості та її власний внутрішній світ. Детальний опис даної методики наведено далі.

Методологія дослідження

Виходячи зі специфіки проблеми психологічного здоров'я студентів, мети дослідження, розроблено його процедуру та визначено базу емпіричного дослідження.

Вибірка. На першому етапі участь у дослідженні взяли 62 особи, з яких випадковим чином було відібрано дані 59 осіб: 11 хлопців та 48 дівчат, середній вік яких складає 18 років. На другому етапі були зібрані дані ще 59 осіб – 7 хлопців та 52 дівчат, середній вік яких складає 18 років. Дослідження проводилося на базі і Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Усі досліджувані є студентами-першокурсниками. Представлена вибірка є рандомною, оскільки кожен студент 1 курсу мав змогу долучитися до дослідження за власним бажанням.

Методика дослідження. Відповідно до технології емпіричного дослідження у психології у якості організаційного методу визначено порівняльний. Для збору емпіричних даних, зокрема для дослідження особливостей Індивідуальної моделі психологічного здоров'я студента залежно від контексту (що включає як соціально-політичне, так і епідеміологічне тло у країні) розроблено процедуру, яка реалізувалася у два етапи: перший проведений у квітні 2018 року, другий – у березні 2023-го. Досліджуваним пропонувалася методика «Індивідуальна модель психологічного здоров'я» О. Козлова (Козлов, 2014, 2015.), яка має 8 шкал, умовними позначеннями яких є:

- СтВ – стратегічний вектор (психологічно здорова людина як дорослий);
- ПВ – просоціальний вектор;
- ДВ – духовний вектор (психологічно здорова людина як така, що включена у трансперсональні структури);
- ЯВ – Я-вектор (психологічно здорова людина як та, що є собою);
- ІВ – інтелектуальний вектор;
- ТВ – творчий вектор;
- СВ – сімейний вектор;
- ГВ – гуманістичний вектор (психологічно здорова людина як альтруїст).

Кожна зі шкал представлена у стенах: результат від 1 до 3 вказує на низький рівень вектора; 4–7 стен – на середній рівень; 8–10 стен – на високий. Зазначимо, що для трьох векторів характерні варіації в конвертації сирих балів у стени: наприклад, у гуманістичному векторі сирий бал 8 може відповідати 8, 9 або 10 стенам. Для зручності було прийнято рішення орієнтуватися на найвищий показник, тому деякі значення «випадають» із аналізу (ІВ – 1 стен, СВ – 9 стен, ГВ – 8 і 9 стен). Однак така ситуація спостерігається і в інших методиках, наприклад, Шістнадцятифакторному опитувальнику Кеттелла.

На етапі кількісного аналізу обробка результатів здійснювалася у програмі Jamovi. Отримані результати порівнювалися за допомогою критерію U-Манна-Уїтні.

У якості інтерпретаційних методів використовувався структурний метод, а саме виокремлення типів психологічного здоров'я: чисті, змішані та недиференційований типи.

Результати дослідження та дискусія

Відмінності було встановлено лише за однією зі шкал – сімейний вектор (табл. 1). Група першокурсників 2018 року (далі – група 1) має середній показник СВ 5,2 стен, тоді як для групи 2023 року (далі – група 2) він знизився до 4,5 стен.

Таблиця 1

Порівняння середніх значень групи 1 та групи 2

	Група	СтВ	ПВ	ЯВ	ТВ	ДВ	ІВ	СВ	ГВ
Середнє	1	6,86	6,14	5,76	6,56	5,41	7,97	5,24	5,34
	2	7,29	6,41	6,17	6,58	5,42	7,58	4,53	5,02
Стд.відх.	1	1,916	1,319	1,612	1,968	2,069	1,81	1,685	1,748
	2	2,009	1,753	1,392	1,896	2,199	1,556	1,356	1,727

З чим може бути пов'язано таке зниження? Зазначені у методиці твердження пов'язані із здатністю поступитися власними інтересами заради сім'ї, бажанням проводити разом час, ділитися власними почуттями. Можна припустити, що саме необхідність розлучитися із родиною та близькими внаслідок війни, виїзд за кордон, зміна місця проживання вплинули на зниження показника цього вектора. Оскільки частина чоловіків призовного віку перебуває на фронті, більшість сімей зараз у розлучці, що позначається на психологічному благополуччі та здоров'ї.

Між іншими векторами психологічного здоров'я статистично значущих відмінностей не встановлено, а різниця у середніх показниках виявилася менш вираженою, ніж у випадку із сімейним вектором. Найбільшу варіативність в обох групах показують стратегічний, духовний та творчий вектори.

Ще одним цікавим для розгляду результатом є визначення превалюючих типів психологічного здоров'я в обох групах (табл. 2).

Таблиця 2

**Представленість типів психологічного здоров'я
в обох групах дослідження**

Тип психологічного здоров'я	Група 1	Група 2
Змішані	63%	68%
Недиференційований	18,5%	12%
Чисті	18,5%	20%

Типи психологічного здоров'я, подані за О. Козловим: змішаний тип являє собою поєднання високих балів за кількома векторами, тоді як чистий – високі бали лише за одним вектором, а недиференційований – повну відсутність високих показників. Бачимо, що кількість осіб зі змішаним типом психологічного здоров'я є вищою у другій групі, що знову ж таки, підтверджує вищезгадану точку зору, оскільки за автором методики змішаний або полікомпонентний тип психологічного здоров'я має більшу кількість ресурсів та ширший діапазон засобів для подолання складних життєвих ситуацій та підтримки власного благополуччя. Крім того, відсоток осіб із недиференційованим типом зменшився; зазначимо, що недиференційований тип психологічного здоров'я немає «опорної» або ключової сфери, яка допомагала б людині підтримувати її суб'єктивне благополуччя, отже немає і суттєвих ресурсів порівняно з іншими типами.

Чисті типи потребують додаткового уточнення щодо того, як саме отримані відсотки розподілилися між вісьмома векторами. Ці результати представлені у табл. 3.

Таблиця 3

Представленість чистих типів в обох групах дослідження

Тип психологічного здоров'я	Група 1	Група 2
Стратегічний	–	2%
Просоціальний	2%	5%
Я-тип	3%	–
Творчий	–	3%
Духовний	–	2%
Інтелектуальний	12%	8%
Сімейний	–	–
Гуманістичний	2%	–

В обох групах найрозповсюдженішим типом психологічного здоров'я є інтелектуальний тип, що може бути пов'язано із особливостями вибірки: це молодь, яка вступила до одного із провідних класичних університетів України, щоб здобути якісну вищу освіту, отже це люди, схильні покладатися на свої інтелектуальні ресурси. Однак, маємо відзначити меншу кількість представників цього типу у другій групі. Можливо, покладання виключно на власні когнітивні та ментальні здібності у теперішньому контексті вже є менш актуальним, ніж кілька років тому, бо зараз акцент зміщується в бік необхідності взаємодії із іншими людьми (відсоток осіб просоціального типу зріс порівняно із 2018-м роком, а Я-тип, центрована на собі, взагалі не представлений у другій групі).

Цікаво, що сімейний тип не представлений у вибірці, що може свідчити як про переживання процесу сепарації із родиною, так і про необхідність суміщення цього вектора із іншими (його представленість у змішаному типі).

Загалом можна зробити висновок, що представленість чистих типів у другій групі є більшою (п'ять проти чотирьох). Представлені результати відрізняються від даних, які навів О. Козлов: у його вибірці недиференційований тип становив 18%, а змішаний та чисті – по 41%. У вибірці даного дослідження з великим відривом домінує саме змішаний тип, який є найбільш потужним з точки зору ресурсів збереження благополуччя особистості. Так само серед чистих типів автор методики констатує, що найбільшу групу склав саме стратегічний тип, тоді як у даному дослідженні – це інтелектуальний тип. Водночас найменшу поширеність за О. Козловим мають гуманістичний та Я-тип, що не суперечить отриманим даним.

Розглянемо детальніше поєднання векторів, що утворюють змішаний тип психологічного здоров'я, у табл. 4.

Таблиця 4

Представленість типових поєднань векторів, що утворюють змішаний тип (у відсотках)

Поєднання векторів	Частота у групі 1	Частота у групі 2
Творчий + інтелектуальний	19	8
Стратегічний + творчий + інтелектуальний	14	8
Стратегічний + інтелектуальний	8	5
Духовний + інтелектуальний	5	–
Просоціальний + інтелектуальний	5	8
Стратегічний + інтелектуальний + сімейний	5	–
Стратегічний + просоціальний + творчий + інтелектуальний	–	8
Стратегічний + просоціальний	3	5
Стратегічний + Я-вектор + інтелектуальний	–	5
Стратегічний + просоціальний + Я-вектор + інтелектуальний	3	5
Стратегічний + творчий + духовний + інтелектуальний	–	5

У групах виявлена наступна ситуація відносно кількості векторів, що поєднуються: два вектори – 46% (від змішаного типу загалом) у першій та 42,5% у другій групі, три вектори – 38% та 27,5%, чотири вектори – 8 та 25%, п'ять векторів – 5% та 2,5%, шість векторів – 3 і 2,5% відповідно. Тобто змішаний тип характеризується поєднанням високих балів переважно саме за двома векторами, рідше – трьома, але їх кількість може становити аж до шести (з восьми можливих) у даній вибірці.

Серед виявлених поєднань наявні багато унікальних сполучень векторів, які зустрічалися по групах лише один раз, тому такі типи не вносилися до таблиці. Натомість особливий інтерес викликають саме ті поєднання, які є найпоширенішими для обох груп.

По-перше, це сполучення творчого та інтелектуального векторів, 19% та 8% для першої та другої групи відповідно. Таке поєднання є певною мірою традиційним для обраної спеціальності «психологія», де досить велика кількість студентів мають різносторонні творчі хобі, що виступають методом як релаксації, так і саморозвитку. Інтелектуальний же вектор відбиває спрямування на навчання та здобуття знань.

По-друге, стратегічний, творчий та інтелектуальний вектори, 14% та 8%. Це поєднання є розширеною версією попереднього, що також включає в себе стратегічний вектор. Останній тісно пов'язаний із спрямовани-

стю на результат та досягнення, тобто присутній також елемент амбіційності. По-третє, стратегічний та інтелектуальний вектори, 8% та 5% – ще один підвид згаданої тріади. По-четверте, просоціальний та інтелектуальний вектори 5% та 8%, де також присутній акцент на сфері комунікацій та взаємодії із соціумом.

Деякі з поданих типів виявлено лише в одній із досліджуваних груп. Наприклад, духовний та інтелектуальний вектор разом зустрічаються тільки у першій групі, натомість у другій з'являється сполучення стратегічного, творчого, духовного та інтелектуального векторів. Тобто, у даному випадку можна говорити про розширення спектру ресурсів для підтримки психологічного здоров'я.

Лише в одному із поданих у таблиці 4 типів присутній сімейний вектор і саме цей тип відсутній у групі 2, що, знову ж, повертає нас до результатів порівняння обох груп: сімейний вектор у часі зазнає негативного впливу з боку об'єктивних чинників. Однак ресурси для підтримки власного благополуччя досліджуваним вдається відшукати через стратегічний, просоціальний, творчий, інтелектуальний та Я-вектор.

Отже, найпоширеніші поєднання векторів, виявлені в обох групах, цілком логічно відбивають особливості представленої вибірки: спрямованість на навчання, амбіційність, потреба у творчому самовираженні та пошук свого місця у соціумі.

Дискусія

Вибірка, подана О. Козловим, складалася із 110 осіб середнім віком 26,5 років (51 чоловік та 59 жінок), студенти 3–5 курсу денної та заочної форми навчання, в тому числі аспіранти гуманітарного та технічних факультетів Національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського «ХАІ». Тобто віковий період даної вибірки відрізняється від вибірки нашого дослідження, середній вік якої складає 18 років, а співвідношення чоловік та жінок є нерівномірним, але типовим для представленого фаху (студенти-психологи). Враховуючи це, показники середнього та стандартного відхилення в обох вибірках відрізняються (табл. 5).

Таблиця 5

Порівняння показників середнього та стандартного відхилення для даного дослідження із показниками, отриманими автором методики

Шкала	Середнє та стандартне відхилення за О. Козловим	Середнє та стандартне відхилення вибірки даного дослідження (118 осіб)
Стратегічний вектор	6,07±1,75	7,08±1,97
Просоціальний вектор	7,24±2,63	6,27±1,56
Я-вектор	5,17±1,33	5,97±1,51
Творчий вектор	5,24±2,20	6,57±1,92
Духовний вектор	6,86±2,15	5,42±2,13
Інтелектуальний вектор	3,52±2,07	7,77±1,70
Сімейний вектор	4,55±1,88	4,88±1,56
Гуманістичний вектор	5,34±1,62	5,18±1,74

Найсуттєвішу різницю спостерігаємо у середніх значеннях інтелектуального вектора – майже 4 стени, дещо меншу різницю можна помітити у показниках стратегічного, творчого та Я-вектора – всі вищі у першокурсників. Зворотна ситуація спостерігається із просоціальним та духовним векторами. За сімейним та гуманістичним векторами ситуація суттєво не відрізняється.

Обговорюючи отримані відмінності, зазначимо, що їх поясненням можуть слугувати як вікові особливості, так і низка додаткових умов: соціально-політичний контекст, профіль навчання (технічний/гуманітарний/соціальні науки), різні ЗВО, власне різне співвідношення гендерів тощо. Однак подане порівняння середніх балів ще раз підкреслює домінанту інтелектуального вектора у студентів-першокурсників КНУ імені Тараса Шевченка, що може бути пояснено як власне тяжінням студентів до інтелектуального самовдосконалення, так і великим конкурсним відбором у даний ЗВО. Тут доречно згадати, що одним із ключових чинників успішної адаптації студента до ЗВО є саме розвинутий інтелект (Ворожбит, 2006), тобто інтелектуальний вектор психологічного здоров'я також робить студентів більш гнучкими та адаптованими до нових умов навчання та життя загалом.

Враховуючи, що серед змішаних типів у нашій вибірці найпоширенішим є саме творчий + інтелектуальний, то високий показник творчого вектора є цілком логічним і ще раз підкреслює наявність потужного ресурсу для розбудови психологічного благополуччя у студентів. Вищі зна-

чення Я-вектора можуть бути пов'язані з особливостями віку – кристалізацією цінностей та остаточне формування професійної й особистісної Я-концепції, що тісно переплітається із самопізнанням та розкриттям власного потенціалу.

Зворотна ситуація із просоціальним та духовним векторами вказує на меншу розвиненість цих векторів у досліджуваних нашій вибірці. Перше може бути пояснено певною інтровертованістю та заглибленістю у себе як через вікові особливості, так і через схильність до рефлексії, яка з більшою частотою проявляється у студентів спеціальності «Психологія». Духовний же вектор має друге за величиною значення у вибірці О. Козлова, що також можна пояснити віковими особливостями: люди молодого віку (27 років) вже мають менше юнацького максималізму та запалу, вони стають спокійнішими та схильні концентруватися не тільки на собі, але і шукати духовні опори у зовнішньому світі, будувати серйозні стосунки, створювати родину.

Порівнюючи отримані результати із дослідженнями, викладеними у теоретичній частині, маємо відзначити розходження з ними. Враховуючи середні показники двох груп студентів-першокурсників, ми не помітили значного їх зниження та погіршення психологічного здоров'я, як у низці попередніх досліджень (Виноградова, & Шкуренко, 2021; Kovalenko, & Yatsenko, 2022; Kurapov, Loshenko, & Bakhvalova, 2022). Лише один із восьми векторів – сімейний – з об'єктивних причин воєнних реалій знизився. Натомість кількість осіб із недиференційовим типом психологічного здоров'я (що передбачає відсутність суттєвих орієнтирів та сфер, за допомогою яких можна було б підвищити психологічне благополуччя) навіть зменшилася. Аналізуючи всі представлені дані можна із впевненістю сказати, що, незважаючи на очікування, ситуація не погіршилася, а навіть навпаки – взяла тенденцію на покращення. Це підтверджує і зростання відсотка змішаних типів психологічного здоров'я, і збільшення кількості чистих типів. Фактично, можна говорити про розкриття особливого ресурсу психологічного здоров'я, який пов'язаний із мобілізацією внутрішніх психічних сил, стресостійкістю та резильєнтністю.

Визнаючи обмеження даного дослідження, маємо відзначити, що відмінності між представленими групами можуть бути пояснені багатьма чинниками, починаючи від індивідуально-психологічних особливостей, закінчуючи соціально-політичним контекстом. Водночас маємо визнати, що початок повномасштабної війни виявився досить серйозним психологічним випробуванням для українців, тому, безумовно, його вплив на психологічне здоров'я та благополуччя молоді є незаперечним. Враховуючи цей факт, можна припустити, що виявлені між групами відмінності пояснюються впливом як мінімум двох чинників – контексту війни та дистанційної форми навчання.

Висновки

Проведене дослідження психологічного здоров'я показало наявність відмінностей у показниках студентів-першокурсників 2017 та 2022 року вступу до ЗВО. Порівняльний аналіз виразності компонентів індивідуальної моделі психологічного здоров'я студентів за вказаними вибірками показав наступне:

- емпірично встановлені відмінності лише за шкалою реалізації психологічного здоров'я «сімейний вектор»;
- в обох досліджуваних групах переважаючим типом психологічного здоров'я є змішаний тип, який забезпечує більшу кількість ресурсів та ширший діапазон засобів долання складних життєвих ситуацій на етапі адаптації до професійного навчання;
- у групі студентів – першокурсників, освітній процес, яких перебігав в умовах повномасштабної війни і змішаної (дистанційної) форми навчання, констатуємо зменшення кількості осіб з недиференційованим типом і збільшення з чистим типом психологічного здоров'я;
- незалежно від об'єктивних чинників (характер війни і форма навчання) найбільш розповсюдженим типом є інтелектуальний.

Встановлено найпоширеніші поєднання векторів психологічного здоров'я:

- для групи студентів першого курсу, процес адаптації яких відбувався під час антитерористичної операції й офлайн навчання (2018-й рік), домінуючими змішаними типами виявилися: творчий + інтелектуальний, стратегічний + творчий + інтелектуальний, стратегічний + інтелектуальний;
- для групи першокурсників, процес адаптації яких відбувався в умовах повномасштабної війни росії проти України й онлайн (або) змішаного навчання (2023-й рік), домінуючими змішаними типами виявилися: творчий + інтелектуальний, стратегічний + творчий + інтелектуальний, просоціальний + інтелектуальний, стратегічний + просоціальний + творчий + інтелектуальний.

Враховуючи отримані результати, можна коротко описати специфіку надання допомоги та підвищення адаптації студентів у кризових ситуаціях, а саме виокремити основні напрямки, за якими варто здійснювати роботу. Звертаємо увагу, що подані рекомендації розраховані саме на студентів зі складом психологічного здоров'я, подібним до того, що описаний у даній статті.

По-перше, на початку роботи рекомендовано опиратися на ті вектори, які є найбільш ресурсномісткими, у випадку зі студентами – це інтелектуальний вектор, тобто жага до пізнання та можливість проявити власні знання.

По-друге, варто розширювати діапазон ресурсів за допомогою розвитку векторів, які мають значення, близьке до високого. Таким чином, одночасно вирішується задача зменшення кількості осіб із недиференційованим типом психологічного здоров'я (які мають найменше ресурсів для розбудови власного психологічного благополуччя та додання складних життєвих ситуацій) та збільшення кількості тих, хто має змішаний тип. Здійснювати таке розширення можна як за допомогою повторення і підкріплення тих дій та практик, до яких звик студент, так і за допомогою включення нових видів діяльності у восьми запропонованих сферах (волонтерство, ведення щоденника емоцій, відвідування Т-груп тощо).

По-третє, врахувати як вікові, так і індивідуально-психологічні властивості студентів, наприклад, у даному дослідженні – це схильність до творчості, рефлексивність, інтровертованість. Варто підбирати такі види активності, які не суперечили б особливостям і вподобанням цільової групи, а м'яко входили до їхнього повсякденного життя. Наприклад, виступи перед аудиторією чи необхідність надто швидкого зближення з іншими людьми може викликати надмірний стрес і навпаки сприяти погіршенню благополуччя.

По-четверте, виокремлені поєднання векторів у змішаних типах психологічного здоров'я показують ті сфери, з якими доречно було б попрацювати у першу чергу. Виокремлені поєднання демонструють, які сфери психологічного здоров'я розвинуті у студентської молоді найкраще. І якщо саме такі поєднання виявилися найбільш частотними, то можна припустити: якщо для даного віку та контексту згадані вектори тісно пов'язані, то робота над ними може виявитися більш плідною, ніж якби вектори обиралися у випадковому порядку. Тобто, обираючи між векторами, які мають значення, близькі до високих, варто починати з тих, які входять до типових поєднань змішаних типів, виявлених у даному дослідженні (наприклад, творчий + інтелектуальний, стратегічний + творчий + інтелектуальний тощо).

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у пошуках зв'язків резильєнтності та психологічного здоров'я студентської молоді.

Декларація про конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність потенційних конфліктів інтересів стосовно дослідження, авторства та/або публікації цієї статті.

Фінансування. Дослідження було проведено в межах науково-дослідної роботи кафедри загальної психології КНУ імені Тараса Шевченка на тему: «Психологія здоров'я особистості: рівні та ресурси», номер реєстрації 22 КП 017-01.

Список використаних джерел

- Haider, A. S., & Al-Salman, S. (2020). Dataset of Jordanian university students' psychological health impacted by using e-learning tools during COVID-19. *Data in brief*, 32, 106104. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.dib.2020.106104>
- Kovalenko, A. B., & Yatsenko, A. O. (2022). Psychological well-being of Ukrainians at the beginning of the full-scale Russian invasion. *Ukrainian psychological journal*, 2(18), 91–108. DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2022.2\(18\)/5](https://doi.org/10.17721/upj.2022.2(18)/5)
- Kurapov, A., Loshenko, O., & Bakhvalova, A. (2022). COVID-19 Fear: Factors Impacting Its Reduction and Negative Coping Strategies. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Psychology*, 2(16), 33–38. DOI: [10.17721/BPSY.2022.2\(16\).6](https://doi.org/10.17721/BPSY.2022.2(16).6)
- Liu, X., Ping, S., & Gao, W. (2019). Changes in undergraduate students' psychological well-being as they experience university life. *International journal of environmental research and public health*, 16(16), 2864. DOI: [10.3390/ijerph16162864](https://doi.org/10.3390/ijerph16162864).
- Власенко, І. А., Фурман, В. В., Рева, О. М., & Канюка, І. О. (2022). Психологічне здоров'я у студентської молоді. Вінниця: ТВОРИ.
- Виноградова, В., & Шкуренко, Н. (2021). Вплив пандемії covid-19 на психічне здоров'я студентів. *Scientific Collection «InterConf»*, (93): with the Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «Scientific Trends and Trends in The Context of Globalization» (December 21-22). (с. 182– 191). Umeå, Sweden : Mondial.
- Ворожит, С. А. (2006). Вплив особливостей інтелекту на процес успішної адаптації студентів до університету. *Проблеми загальної та педагогічної психології*, 8, 74–79.
- Галецька, І. І. (2012). Психологічне здоров'я як проблема національної безпеки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Психологія*, 2(1), 49–58.
- Іщук, Н. Ю., & Лесовий, В. Ю. (2016). Проблеми адаптації студентів-першокурсників до навчання у ВНЗ. *Наукові записки. Серія: проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, 1(4), 39–43.
- Карамушка, Л., Креденцер, О., Терещенко, К., Лагодзінська, В., Івкін, В., & Ковальчук, О. (2022). Особливості психічного здоров'я персоналу освітніх та наукових організацій в умовах війни. *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 1(25), 62–74.
- Кічук, А. (2019). Емоційно-особистісні особливості психологічного здоров'я студента у психологічному дискурсі. *Science and Education*, 1, 45–51.
- Козлов, О. В. (2015). Культурно-специфічні моделі психологічного здоров'я. *Актуальні проблеми психології*, 7(38), 233–244.
- Козлов, О. В. (2012). Феномен і категорія психологічного здоров'я. *Теорія і практика сучасної психології*, 4, 24–27.
- Костюк, Д., & Костюк, В. (2018). Психічне та психологічне здоров'я особистості: поняття, зміст та критерії. *Вісник національного університету оборони України*, 2(50), 45–50.
- Омелянська, В. (2018). Психологічне здоров'я студентів ВНЗ як необхідна умова успішного професійного навчання. *HUMANITARIUM*, 39(1), 115–123.
- Носенко, Е. Л., & Четверик-Бурчак, А. Г. (2014). Опитувальник «Стабільність психічного здоров'я – коротка форма»: опис, адаптація, застосування. *Вісник Дніпропетровського у-ту. Серія: «Педагогіка і психологія»*, 20, 89–97.
- Павлик, Н. (2022). Структура й критерії психологічного здоров'я особистості. *Психологія і особистість*, 1, 34–59.

Панок, В. Г., & Острова, В. Д. (2010). *Психологічна служба вищого навчального закладу (організаційно-методичні аспекти)*. Київ : «Освіта України».

Перепелюк, Т. Д., & Гриньова, Н. В. (2021). Особливості стану психічного здоров'я студентів в умовах пандемії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені VI Вернадського. Серія: Психологія*, 32(71): 1, 110–114.

Пляка, Л. В. (2011). Психологічне здоров'я студентів як психологічна проблема. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, XIII*, 2, 315–322.

Шамне, А. В., & Комісаренко, А. В. (2017). Психолого-педагогічні особливості психологічного здоров'я у студентів ВНЗ. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Психологічна культура вчителя в контексті викликів сучасності» (м. Тернопіль, 5-6 квітня 2017 року)*. (с. 293–295). Тернопіль: СМП «Тайп».

Шевченко, А. М. (2017). Комплекс методик для дослідження психологічного здоров'я менеджерів освітніх організацій. *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 2-3, 109–118. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ophep_2017_2-3_14

References

Haider, A. S., & Al-Salman, S. (2020). Dataset of Jordanian university students' psychological health impacted by using e-learning tools during COVID-19. *Data in brief*, 32, 106104. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.dib.2020.106104>

Kovalenko, A. B., & Yatsenko, A. O. (2022). Psychological well-being of Ukrainians at the beginning of the full-scale Russian invasion. *Ukrainian psychological journal*, 2(18), 91–108. DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2022.2\(18\)/5](https://doi.org/10.17721/upj.2022.2(18)/5)

Kurapov, A., Loshenko, O., & Bakhvalova, A. (2022). COVID-19 Fear: Factors Impacting Its Reduction and Negative Coping Strategies. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Psychology*, 2(16), 33–38. DOI: 10.17721/BPSY.2022.2(16).6

Liu, X., Ping, S., & Gao, W. (2019). Changes in undergraduate students' psychological well-being as they experience university life. *International journal of environmental research and public health*, 16(16), 2864. DOI: 10.3390/ijerph16162864.

Vlasenko, I. A., Furman, V. V., Reva, O. M., & Kanjuka, I. O. (2022). *Psychologichne zdorov'ja u studentiv koi' molodi [Psychological health of student youth]*. Vinnycja : TVORY. [in Ukrainian].

Vynogradova, V., & Shkurenko, N. (2021). Vplyv pandemii' covid-19 na psyhichne zdorov'ja studentiv [The impact of the covid-19 pandemic on the mental health of students]. *Scientific Collection «InterConf», (93): with the Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «Scientific Trends and Trends in The Context of Globalization» (December 21-22)*. (S. 182– 191). Umeå, Sweden : Mondial. [in Ukrainian].

Vorozhbyt, S. A. (2006). Vplyv osoblyvostej intelektu na proces uspishnoi' adaptacii' studentiv do universytetu [The influence of intellectual characteristics on the process of successful adaptation of students to the university]. *Problemy zagal'noi' ta pedagogichnoi' psyhologii'*, 8, 74–79. [in Ukrainian].

Galec'ka, I. I. (2012). Psychologichne zdorov'ja jak problema nacional'noi' bezpeky [Psychological health as a problem of national security]. *Naukovyy visnyk Lviv's'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav. Serija: Psyhologija*, 2(1), 49–58. [in Ukrainian].

Ishhuk, N. Ju., & Ljesovyy, V. Ju. (2016). Problemy adaptacii' studentiv-pershokursnykiv do navchannja u VNZ [Problems of adaptation of first-year students to university studies].

Naukovi zapysky. Serija: problemy metodyky fizyko-matematychnoi' i tehnologichnoi' osvity, 1(4), 39–43. [in Ukrainian].

Karamushka, L., Kredencer, O., Tereshhenko, K., Lagodzins'ka, V., Ivkin, V., & Koval'chuk, O. (2022). Osoblyvosti psyhichnogo zdorov'ja personalu osvitnih ta naukovykh organizacij v umovah vijny [Peculiarities of the mental health of the personnel of educational and scientific organizations in the conditions of war]. *Organizacijna psihologija. Ekonomichna psihologija*, 1(25), 62–74. [in Ukrainian].

Kichuk, A. (2019). Emocijno-osobystisni osoblyvosti psihologichnogo zdorov'ja studenta u psihologichnomu dyskursi [Emotional and personal features of a student's psychological health in psychological discourse]. *Science and Education*, 1, 45–51. [in Ukrainian].

Kozlov, O. V. (2015). Kul'turno-specyfichni modeli psihologichnogo zdorov'ja [Culturally specific models of psychological health]. *Aktual'ni problemy psihologii'*, 7(38), 233–244. [in Ukrainian].

Kozlov, O. V. (2012). Fenomen i kategorija psihologichnogo zdorov'ja [Phenomenon and category of psychological health]. *Teorija i praktyka suchasnoi' psihologii'*, 4, 24–27. [in Ukrainian].

Kostjuk, D., & Kostjuk, V. (2018). Psyhichne ta psihologichne zdorov'ja osobystosti: ponjattja, zmist ta kryterii' [Mental and psychological health of the individual: concept, content and criteria]. *Visnyk nacional'nogo universytetu oborony Ukraïny*, 2(50), 45–50. [in Ukrainian].

Omeljans'ka, V. (2018). Psihologichne zdorov'ja studentiv VNZ jak neobhidna umova uspishnogo profesijnogo navchannja [Psychological health of university students as a necessary condition for successful professional training]. *HUMANITARIUM*, 39(1), 115–123. [in Ukrainian].

Nosenko, E. L., & Chetveryk-Burchak, A. G. (2014). Opytuval'nyk «Stabil'nist' psyhichnogo zdorov'ja – korotka forma»: opys, adaptacija, zastosuvannja [Questionnaire “Stability of mental health – short form”: description, adaptation, application]. *Visnyk Dnipropetrovs'kogo u-tu. Serija: «Pedagogika i psihologija»*, 20, 89–97. [in Ukrainian].

Pavlyk, N. (2022). Struktura j kryterii' psihologichnogo zdorov'ja osobystosti [Structure and criteria of psychological health of the individual]. *Psihologija i osobystist'*, 1, 34–59. [in Ukrainian].

Panok, V. G., & Ostrova, V. D. (2010). Psihologichna sluzhba vyshhogo navchal'nogo zakladu (organizacijno-metodychni aspekty) [Psychological service of a higher educational institution (organizational and methodical aspects)]. Kyi'v: «Osvita Ukraïny». [in Ukrainian].

Perpeljuk, T. D., & Grynova, N. V. (2021). Osoblyvosti stanu psyhichnogo zdorov'ja studentiv v umovah pandemii' [Peculiarities of the state of mental health of students in the conditions of a pandemic]. *Vcheni zapysky Tavrijs'kogo nacional'nogo universytetu imeni VI Vernads'kogo. Serija: Psihologija*, 32(71): 1, 110–114. [in Ukrainian].

Pljaka, L. V. (2011). Psihologichne zdorov'ja studentiv jak psihologichna problema [Psychological health of students as a psychological problem]. *Zbirnyk naukovykh prac' Instytutu psihologii' im. G. S. Kostjuka NAPN Ukraïny*, XIII, 2, 315–322. [in Ukrainian].

Shamne, A. V., & Komisarenko, A. V. (2017). Psihologo-pedagogichni osoblyvosti psihologichnogo zdorov'ja u studentiv VNZ [Psychological and pedagogical features of psychological health among university students]. *Zbirnyk materialiv Vseukraïns'koi' nauково-praktychnoi' konferencii' z mizhnarodnoju uchastju «Psihologichna kul'tura vchytelja v konteksti vylykiv suchasnosti» (m. Ternopil', 5-6 kvitnja 2017 roku)*. (s. 293–295). Ternopil': SMP «Tajp». [in Ukrainian].

Shevchenko, A. M. (2017). Kompleks metodyk dlja doslidzhennja psihologichnogo zdorov'ja menedzheriv osvitnih organizacij [A complex of methods for researching the psychological health of managers of educational organizations]. *Organizacijna psihologija. Ekonomichna psihologija*, 2-3, 109–118. [in Ukrainian]. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ophep_2017_2-3_14

Abstract

Yurchynska H. K.,

PhD (Candidate of psychological sciences),
Head of the Department of General Psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Email: yurchinskaganna@knu.ua

Bakhvalova A. V.,

PhD (Doctor of philosophy in psychology),
Assistant of the department of
general psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Email: alina335@knu.ua

PSYCHOLOGICAL HEALTH CHARACTERISTICS OF STUDENTS DURING LEARNING ADAPTATION PROCESS IN THE CONDITIONS OF FULL-SCALE WAR

The article explores the peculiarities of psychological health among first-year students in relation to external factors such as the large-scale Russian aggression against Ukraine and the form of educational organization. The research utilized the “Individual Model of Psychological Health” technique developed by Ukrainian researcher O. V. Kozlov. Using this methodology, we analyzed the vectors and corresponding spheres of psychological health realization in individuals. Two samples of first-year students were randomly selected: one in 2017 and the other in 2022, corresponding to the respective years of their admission to higher education. The research findings revealed several key points. First, differences in the individual model of psychological health were observed only in the “family vector.” Second, the most prevalent type of psychological health among both student groups was the mixed type, characterized by a broader range of coping

mechanisms for challenging life situations. Third, first-year students exposed to full-scale war or mixed (distance) forms of education exhibited a decrease in individuals with an undifferentiated type of psychological health and an increase in individuals with a pure type. Fourth, irrespective of the context (nature of the war and form of training), the most common type was intellectual.

The study also identified the most common combinations of psychological health vectors. For first-year students entering higher education during the anti-terrorist operation and studying offline, dominant combinations included creative + intellectual, strategic + creative + intellectual, and strategic + intellectual. For those entering higher education during the full-scale war between Russia and Ukraine and studying online or in a mixed format, prevalent combinations were creative + intellectual, strategic + creative + intellectual, pro-social + intellectual, and strategic + pro-social + creative + intellectual.

Key words: *family vector, spiritual vector, strategic vector, humanistic vector, studentship, cross-sectional method.*

Отримано – 09 листопада 2023

Рецензовано – 13 листопада 2023

Прийнято – 17 листопада 2023

Received – November 09, 2023

Revision – November 13, 2023

Accepted – November 17, 2023